

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

БАЛЮК Ірина Анатоліївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 10 (співавтор — НАМЯСЕНКО Ольга Кузьмівна);

БОРЕЦЬ Лариса Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 6 (співавтор — ОСТАПОВИЧ В'ячеслав Миколайович);

ГАЛАХМЕТОВ Ігор Абзалович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділи 8.3, 8.4);

ДЗЯХАР Галина Іванівна — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 5 (співавтор — ЧИХІРЬОВ Володимир Леонідович); Розділ 7 (співавтор — ШАТАЛОВА Лариса Миколаївна);

ДЯДЮК Анастасія Леонідівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.2);

ЗАМРИГА Артур Вікторович — кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділи 2.3, 2.4, 2.6); Розділ 8 (підрозділ 8.6);

ЗУБАЧОВА Ірина Сергіївна — асистент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 9 (співавтор — САГАЙДАК Юлія Вікторівна);

ІЛЬНИЦЬКА Надіра Фатехівна — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділи 2.2, 2.5);

КИКОТЬ Павло Валерійович — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.1);

КУЛАГА Еліна Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 8 (підрозділ 8.5);

ЛІТОШЕНКО Олена Святославівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 2 (підрозділ 2.1); Розділ 3 (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3); Розділ 4;

МОРОЗОВА Вероніка Олексіївна — асистент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 3 (підрозділи 3.4, 3.5);

НАМЯСЕНКО Ольга Кузьмівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 10 (співавтор — БАЛЮК Ірина Анатоліївна);

ОСТАПОВИЧ В'ячеслав Миколайович — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», адвокат — Розділ 6 (співавтор — БОРЕЦЬ Лариса Василівна);

САГАЙДАК Юлія Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та муніципального права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 9 (співавтор — ЗУБАЧОВА Ірина Сергіївна);

ЧЕРНЕГА Віталій Миколайович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 1;

ЧИХІРЬОВ Володимир Леонідович — старший викладач кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 5 (співавтор — ДЗЯХАР Галина Іванівна);

ШАТАЛОВА Лариса Миколаївна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри підприємницького та корпоративного права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» — Розділ 7 (співавтор — ДЗЯХАР Галина Іванівна).

Розділ 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	158
6.1. Загальні засади відповідальності учасників господарських відносин	158
6.2. Відшкодування збитків у сфері господарювання	167
6.3. Штрафні та оперативно-господарські санкції	167
6.4. Адміністративно-господарські санкції	173
Розділ 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	183
7.1. Поняття та ознаки банкрутства	184
7.2. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника	187
7.3. Провадження в справах про банкрутство	197
Розділ 8. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ОКРЕМИХ ГАЛУЗЯХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	211
8.1. Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності	211
8.2. Комерційне посередництво (агентська діяльність) у сфері господарювання	223
8.2.1. <i>Правова характеристика комерційного посередництва (агентської діяльності): поняття, ознаки, види</i>	223
8.2.2. <i>Агентський договір як правова підстава виникнення агентських правовідносин</i>	225
8.2.3. <i>Зміст правового зобов'язання учасників агентських відносин</i>	227
8.3. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності	237
8.3.1. <i>Інвестиція (інновація) та інвестиційна (інноваційна) діяльність: поняття, ознаки, змістова характеристика</i>	237
8.3.2. <i>Правовий статус суб'єктів інвестиційної (інноваційної) діяльності</i>	239
8.3.3. <i>Інвестиційна складова предмета господарського договору та особливості його укладання</i>	242
8.4. Правове регулювання фінансової діяльності	247
8.4.1. <i>Поняття «фінанси» та «фінансова діяльність» суб'єктів господарювання</i>	247
8.4.2. <i>Змістова характеристика правового регулювання ринку фінансових послуг</i>	250
8.5. Правове регулювання ціноутворення в Україні	256
8.6. Правове регулювання оціночної діяльності	266
Розділ 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	279
9.1. Поняття, суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності	280
9.2. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	283
9.3. Зовнішньоекономічний договір (контракт)	293
9.4. Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів (ІНКОТЕРМС)	298
9.5. Митне регулювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності	303
Розділ 10. ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	319
10.1. Судовий захист прав суб'єктів господарювання в порядку господарського, цивільного та адміністративного судочинства	319
10.2. Міжнародний комерційний арбітражний суд і третейські суди як позасудовий захист прав суб'єктів господарювання	325
10.3. Виконання судових рішень	330

Розділ 7

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

7.1. *Поняття та ознаки банкрутства.*

7.2. *Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника.*

7.3. *Проведення в справах про банкрутство.*

У результаті опанування матеріалів цього розділу студенти повинні

знати:

- зміст і взаємозв'язок понять «неспроможність», «неплатоспроможність» та «банкрутство»;
- види та призначення заходів щодо запобігання банкрутству боржника;
- підстави відкриття господарським судом провадження в справі про банкрутство суб'єкта господарювання;
- склад і правовий статус учасників у справах про банкрутство;
- порядок розгляду позовних вимог кредиторів до боржника;
- способи забезпечення вимог кредиторів;
- правовий режим майнових активів неплатоспроможного боржника;
- процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника та порядок їх реалізації;
- підстави та наслідки визнання господарським судом суб'єкта господарювання банкрутом, а також

уміти:

- орієнтуватись у системі чинного господарського законодавства України в сфері банкрутства та користуватись джерелами права й офіційними правовими виданнями;
- давати характеристику процедурам, що застосовуються до неплатоспроможного боржника;
- розрізняти особливості процедур визнання банкрутом юридичної особи та фізичної особи-підприємця;
- здійснювати аналіз особливостей правового статусу учасників у справах про банкрутство суб'єктів господарювання;
- визначати порядок провадження в справах про банкрутство (неплатоспроможність);
- самостійно вирішувати окремі питання правового характеру у сфері банкрутства;
- застосовувати набуті знання в своїй практичній діяльності.

7.1. Поняття та ознаки банкрутства

Інститут банкрутства як сукупність джерел правового регулювання відносин неплатоспроможності є складним явищем і включає матеріальні правові норми, що визначають поняття, зміст, права та обов'язки учасників відносин неплатоспроможності та процесуальні норми, що встановлюють порядок розгляду справ про банкрутство господарськими судами.

На сьогодні законодавство України про банкрутство складається з ГК України, ст. 209–215 глави 23 якого встановлюють основні положення визнання суб'єкта підприємництва банкрутом: дає визначення поняття неспроможності, наводить заходи щодо запобігання банкрутству суб'єктів підприємництва, неможливість визнання банкрутом казенних підприємств; процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника, склад майнових активів неплатоспроможного боржника, визначає державну політику з питань банкрутства; установлює відповідальність за порушення законодавства про банкрутство.

ЦК України регламентує поняття юридичних і фізичних осіб (глави 4–7 розділу II книги першої), визначає строки позовної давності та їх обчислення (глави 18 і 19 розділу V книги першої), порядок укладання правочинів (глава 16 розділу IV книги першої), установлює положення про забезпечення виконання зобов'язання (розділ I книги п'ятої).

У Господарському процесуальному кодексі України (далі — ГПК України) викладено положення щодо підвідомчості та підсудності справ про банкрутство, які розглядаються господарськими судами у порядку позовного провадження (ст. 12). До правил провадження в справах про банкрутство відносяться також норми, що визначають загальні положення господарського судочинства (ст. 1–146), докази (ст. 73–86), судові витрати (ст. 123–130), процесуальні строки (ст. 113–119) і перегляд судових рішень (ст. 253–325).

Метою прийняття в 2018 році Кодексу України з процедур банкрутства (далі — КзПБ), є підвищення ефективності процедур банкрутства, рівня захищеності прав кредиторів, вдосконалення процедури продажу майна боржника на аукціоні, підвищення рівня виконання контрактів та судових рішень, врегулювання відносин щодо відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися в скрутній фінансовій ситуації та потребують допомоги з боку держави. При цьому поданий проект Кодексу України з процедур банкрутства виходить з того, що процедури банкрутства для боржників-юридичних осіб та боржників-фізичних осіб мають суттєві відмінності, тому перша книга проекту стосується корпоративного банкрутства, тобто процедури банкрутства юридичних осіб, друга — відновлення платоспроможності фізичної особи, зокрема визнання фізичної особи банкрутом у разі її нездатності виконувати свої майнові зобов'язання. Крім того, у проекті пропонується низку змін до інших законодавчих актів України, зокрема до Цивільного та Господарського кодексів України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Законів України «Про виконавче провадження», «Про іпотеку»,

«Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно», «Про банки і банківську діяльність», «Про нотаріат», «Про страхування», «Про фінансову реструктуризацію» тощо.

Проектом було запропоновано встановлення умов і порядку відновлення платоспроможності боржника-юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи. Відтак, проектом унормовується судовий порядок розгляду справ про банкрутство, а саме: юрисдикція, підсудність, підстави для відкриття провадження в справі про банкрутство (ст. 8), оскарження судових рішень у процедурі банкрутства (ст. 9), прийняття заяви про відкриття провадження в справі про банкрутство (ст. 35), попереднє засідання господарського суду (ст. 47), підсумкове засідання суду (ст. 49), судова допомога, що може бути надана після подання заяви про визнання іноземної процедури банкрутства (ст. 101), розгляд заяви про визнання іноземної процедури банкрутства (ст. 102), відкриття провадження в справі про неплатоспроможність (ст. 119) тощо.

Зазначеним Кодексом, зокрема, була змінена концепція правовідносин, яка дозволяє вирішувати низку проблемних питань щодо відновлення платоспроможності боржників, запроваджений інститут відновлення платоспроможності фізичної особи та встановлені нові стандарти професії арбітражного керуючого. Новий порядок регулювання висуває до арбітражного керуючого, який є ключовою фігурою в процедурах банкрутства, підвищені вимоги щодо професіоналізму, якості й повноти виконання повноважень, відповідності етичним нормам тощо.

Вплив арбітражного керуючого на ефективність застосування судових процедур банкрутства надзвичайно високий. Тому для досягнення поставлених цілей Кодексом передбачені новації щодо організації забезпечення незалежної професійної діяльності арбітражного керуючого в справах про банкрутство, а також здійснення контролю за належним виконанням арбітражним керуючим своїх повноважень.

Так, КзПБ усунуто недоліки й змінено визначення терміну «арбітражний керуючий». Згідно із зазначеним Кодексом (абз. другий ч. 1 ст. 1) це — фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України. На відміну від поточної редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», де арбітражний керуючий — це фізична особа, призначена господарським судом у встановленому порядку в справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор з числа осіб, які отримали відповідне свідоцтво й внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України. Поточне визначення терміна доповнює плутанину щодо статусу арбітражного керуючого в справі й інколи створює хибне уявлення, що фізична особа, яка має свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) не є арбітражним керуючим, доки вона не буде призначена в справі про банкрутство.

Крім того, у національному законодавстві при врегулюванні питань банкрутства також застосовується термін *«неспроможність»*. Так, у ч. 4 ст. 205 та ст. 209 ГК України визначено поняття неспроможності як недостатність майна боржника задовольнити вимоги кредиторів. У ч. 1 ст. 209 ГК України наводиться визначення неспроможності — це нездатність суб'єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов'язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою інакше як через відновлення його платоспроможності.

Таким чином, за неспроможності суб'єкт підприємництва нездатний виконати свої грошові зобов'язання через недостатність майна, за неплатоспроможності — боржник може виконати свої зобов'язання через процедури відновлення платоспроможності, а за банкрутства боржник (банкрут) повинен задовольнити вимоги кредиторів через ліквідаційну процедуру.

Сучасне законодавство містить п'ять ознак неплатоспроможності боржника:

- 1) характер грошових зобов'язань;
- 2) базовий розмір грошових вимог;
- 3) строк несплати;
- 4) безспірність вимог;
- 5) наявність виконавчого провадження.

Розглянемо ознаки неплатоспроможності більш докладно.

Характер грошових зобов'язань. Відповідно до ст. 1 КзПБ грошове зобов'язання — це зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань належать також зобов'язання щодо: страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); зобов'язання, що виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені в грошових одиницях.

Слід запам'ятати, що до складу грошових зобов'язань боржника не включаються: неустойка (штраф, пеня); інші фінансові санкції, зобов'язання, які виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян; зобов'язання з виплати авторської винагороди; зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника-юридичної особи, що виникли з такої участі. Склад і розмір грошових зобов'язань визначаються на день подання до господарського суду заяви про відкриття провадження в справі про банкрутство, якщо інше не встановлено КзПБ.

Базовий розмір грошових вимог та строк несплати. Законодавець розрізняє розмір грошових вимог, які є підставою для відкриття справи про банкрутство (для юридичних осіб) та справ про неплатоспроможність (для фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців (далі — ФОП)). Справа про банкрутство юридичних осіб відкривається господарським судом за заявою кредиторів у разі виникнення загрози неплатоспроможності, яка повинна бути підтверджена доказами. При цьому строки її тривалості не встановлюються (п. 5 ст. 11 КзПБ). Боржник-

юридична особа зобов'язується звернутися до господарського суду із заявою про відкриття справи про банкрутство, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами, тобто виникне загроза неплатоспроможності (п. 6 ст. 34 КзПБ).

Справа ж про неплатоспроможність ФОП відкривається господарським судом за заявою боржника в разі, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше тридцяти (30) мінімальних розмірів заробітної плати або боржник припинив погашати кредити чи здійснювати інші планові платежі в розмірі більш як 50 відсотків місячних платежів по кожному з кредитних та інших зобов'язань упродовж двох місяців (ст. 115 КзПБ).

Справа ж про неплатоспроможність боржника-фізичної особи відкривається господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до неї сукупно становлять не менше ста (100) мінімальних розмірів заробітної плати, а до боржника ФОП — не менше трьохсот (300) мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником упродовж двох місяців після настання строку їх виконання (ст. 127 КзПБ).

Безспірність вимог. Справа про банкрутство (неплатоспроможність) порушується господарським судом за наявності безспірних вимог кредитора (кредиторів). Безспірність вимог означає, що спір між боржником і кредитором відсутній чи є вже вирішеним у досудовому або судовому порядку. Для ініціювання справи про банкрутство (неплатоспроможність) важливим є факт відсутності спору за грошовим зобов'язанням боржника, оскільки показує, що боржник не може об'єктивно задовольнити грошові вимоги.

Наявність виконавчого провадження. Не є підставою визнання боржника неплатоспроможним спірний характер грошового зобов'язання чи невиконання такого зобов'язання боржником. Справа про неналежне чи не повне виконання грошового зобов'язання вирішується господарським судом у виконавчому провадженні. Після закінчення виконавчого провадження здійснюється процедура банкрутства.

7.2. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника

З'ясувавши поняття та ознаки банкрутства, варто приділити увагу питанням процедур, що можуть або обов'язково застосовуються до неплатоспроможного боржника. ГК України у ст. 212 визначає перелік усіх можливих процедур, що застосовуються до боржника або банкрута, а саме:

- 1) розпорядження майном боржника;
- 2) санація боржника (відновлення платоспроможності);
- 3) мирова угода;
- 4) ліквідація банкрута.

З наведених формулювань ГК України бачимо, що перші три процедури застосовуються до боржника, тобто суб'єкта, який ще не є банкрутом, а отже, спрямовані на відновлення його платоспроможності та поліпшення його фінансового стану задля розрахунків з кредиторами. Процедура ліквідації застосовується виключно в тому випадку, коли боржник набуває статусу банкрута, тобто такого, що жодним чином не може розрахуватися зі своїми боргами, інакше, ніж через процедуру повної ліквідації та реалізації всього належного йому майна.

Окрім того, варто зауважити, що існує поділ на судові та позасудові процедури, що застосовуються до боржника в процесі банкрутства.

До судових процедур слід віднести всі процедури, які застосовуються з моменту винесення ухвали господарським судом про відкриття провадження у справі про банкрутство до моменту прийняття рішення по суті, або ж до винесення ухвали про закриття провадження в справі про банкрутство. Це може бути санація, ліквідація, розпорядження майном — для юридичних осіб та реструктуризація боргів боржника, погашення боргів боржника та мирова угода — для фізичних осіб.

Позасудова процедура визначена законодавством як досудова санація, та передбачається для юридичних осіб.

Що ж до детальної регламентації вказаних процедур, то їх регулює КзПБ.

Указаний Кодекс залежно від суб'єкта, до якого мають застосовуватися судові чи позасудові процедури, встановлює поділ на:

- корпоративне банкрутство;
- відновлення платоспроможності фізичної особи.

Фізичні особи в розумінні КзПБ — це фізичні особи та фізичні особи-підприємці.

КзПБ містить норми, що встановлюють право боржника або кредитора/ кредиторів на проведення позасудової процедури — досудової санації боржника.

Що ж до судових процедур, то КзПБ установлює, що судовими процедурами банкрутства, які застосовуються щодо боржника-юридичної особи, є:

- 1) розпорядження майном боржника;
- 2) санація (відновлення платоспроможності) боржника;
- 3) ліквідація банкрута.

При цьому, передбачені три різних порядки провадження в справі про банкрутство, що можуть застосовуватися господарським судом, а саме:

— загальний, що передбачає застосування процедури розпорядження майном з подальшим переходом до процедур санації або ліквідації;

— спеціальний, що передбачає залучення до участі в справі додаткових учасників, продовження строків санації, збігу процедур розпорядження майном і санації;

— спрощений порядок, що не передбачає застосування процедур розпорядження майном та санації.

Якщо говорити про **фізичних осіб**, то КзПБ визначає такі процедури, які можуть застосовуватися щодо такого боржника:

- 1) реструктуризація боргів боржника;

- 2) погашення боргів боржника;
- 3) мирова угода.

Крім того, у разі визнання фізичної особи-боржника банкрутом, господарським судом застосовується процедура задоволення вимог кредиторів.

Розглянемо кожну з процедур, що застосовуються до боржника згідно із законодавством з процедур банкрутства.

Так, згідно з положенням КзПБ *санація боржника до відкриття провадження в справі про банкрутство* — це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, кредитор боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом ужиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження в справі про банкрутство.

Під *розпорядженням майном боржника* розуміють систему заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, проведення аналізу його фінансового становища, а також визначення наступної оптимальної процедури (санації чи ліквідації) для задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів.

Процедура розпорядження майном боржника починається на етапі відкриття провадження в справі про банкрутство в підготовчому засіданні господарського суду. За результатами підготовчого засідання виноситься ухвала про відкриття провадження в справі про банкрутство якою, зокрема, і вводиться процедура розпорядження майном.

Процедура розпорядження майном вводиться господарським судом на строк від ста п'ятнадцяти (115) до ста шістдесяти (160) календарних днів.

Разом з процедурою розпорядження майном вводиться *мораторій* (заборона) на задоволення вимог кредиторів. Під час цієї судової процедури боржнику дозволяється задовольняти вимоги кредиторів, але виключно ті, на які не поширюється дія мораторію (наприклад, вимоги поточних кредиторів, виплата заробітної плати, відшкодування шкоди заподіяної здоров'ю та життю громадян, виплата аліментів та ін.).

Господарський суд своєю ухвалою призначає *розпорядника майна* — фізичну особу з числа арбітражних керуючих. Він наділяється низкою повноважень, наприклад: вести реєстр вимог кредиторів, уживати заходів для захисту майна боржника, скликати збори кредиторів та організовувати їх проведення, надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність тощо.

Проте призначення розпорядника майна не є підставою для припинення повноважень керівника чи органу управління боржника. Повноваження ж самого розпорядника майна припиняються з дня закриття провадження в справі про банкрутство, а також у разі призначення керуючого санацією або ліквідатора.

Упродовж дії процедури розпорядження майном боржник і розпорядник майна разом готують план санації боржника, який подають на розгляд зборам кредиторів.

Розмір і перелік усіх визнаних судом вимог кредиторів, які вносяться розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів, дата проведення зборів кредиторів і комітету кредиторів і дата підсумкового засідання суду визначаються господарським судом на попередньому засіданні господарського суду, яке проводиться не пізніше двох місяців і десяти днів, а в разі великої кількості кредиторів — не пізніше трьох місяців після проведення підготовчого засідання суду, про що виноситься ухвала. Упродовж 10 днів після винесення вказаної ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє про дату проведення зборів кредиторів і комітету кредиторів, що проводяться за місцем знаходження боржника.

Учасниками зборів кредиторів є всі кредитори, вимоги яких визнані судом, з різним розподілом права голосу при вирішенні питань.

На час дії процедур банкрутства збори кредиторів обирають комітет кредиторів у складі не більш як сім осіб. Вони діють за дорученням та в інтересах усіх кредиторів і мають повноваження відповідно до КзПБ.

Збори кредиторів у межах строку дії процедури розпорядження майном мають або схвалити план санації та подати до господарського суду клопотання про введення процедури санації й затвердження її плану, або ж подати до господарського суду клопотання про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

На підсумковому засіданні суду в процедурі розпорядження майном боржника здійснюється перехід до наступної судової процедури (процедури санації, ліквідації) або закривається провадження в справі.

Процедура розпорядження майном припиняється з дня визнання господарським судом боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури або введення процедури санації за результатами затвердження плану санації.

Під **санацією** розуміють систему заходів, що здійснюються під час провадження в справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом і його ліквідації, спрямовану на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів та активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Визначимо заходи санації, які передбачені КзПБ, а саме: виконання зобов'язань боржника власником майна (органом, уповноваженим управляти майном) боржника в процедурі санації, збільшення статутного капіталу боржника, продаж у процедурі санації майна боржника як єдиного майнового комплексу, відчуження в процедурі санації майна боржника шляхом заміщення активів, продаж у процедурі санації частини майна боржника та ін.

Керуючим санацією боржника є фізична особа з числа арбітражних керуючих і призначена господарським судом відповідною ухвалою. Керуючий санацією отримує повне управління боржником зі звільненням керівника боржника згідно з ухвалою та наділяється відповідними повноваженнями, серед яких: розпоряджатися майном боржника відповідно до плану санації, укладати від імені боржника цивільно-правові, трудові та інші правочини (договори), звертатися

до господарського суду, щоквартально звітувати перед комітетом кредиторів і судом про виконання плану санації тощо.

План санації — це документ, який містить розмір вимог кожного класу кредиторів, які формуються залежно від черги задоволення їх вимог і були б задоволені в разі введення процедури ліквідації боржника. Він обов'язково включає заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, строк такого відновлення та забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати. План санації має бути затвердженим господарським судом.

За результатами проведення процедури санації, визначеної планом санації, керуючий санацією за п'ятнадцять днів до закінчення строку, що був визначений у плані, а також за наявності підстав для дострокового припинення процедури санації зобов'язаний надати комітету кредиторів письмовий звіт.

Звіт має містити рекомендації щодо:

1) дострокового припинення процедури санації в зв'язку з відновленням платоспроможності боржника;

2) ініціювання відкриття ліквідаційної процедури шляхом подання клопотання до господарського суду про визнання боржника банкрутом;

3) ініціювання продовження строку процедури санації шляхом подання клопотання до господарського суду про затвердження схвалених зборами кредиторів змін до плану санації.

Збори кредиторів мають підтримати одну з указаних рекомендацій, зазначених у звіті не пізніше десяти днів від дати його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації. У протилежному випадку господарський суд розглядає питання про закриття провадження в справі про банкрутство або про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

За результатами погодження звіту зборами кредиторів у разі виконанням плану санації й відновленням платоспроможності боржника він надсилається до господарського суду, яким і виноситься ухвала про його затвердження.

Якщо збори кредиторів визначили невиконання плану санації й не просили господарський суд про продовження строку на його виконання, то господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Ліквідаційна процедура — це така судова процедура, що застосовується до боржника, статус якого визнано господарським судом як банкрута, за якої реалізовується все наявне в нього на праві власності та/або господарського відання майно задля погашення вимог кредиторів відповідно до черг, визначених КзПБ.

Ліквідаційна процедура починається в судовому засіданні з прийняттям господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом. Строк ліквідаційної процедури встановлюється судом, але не більш як дванадцять місяців.

Введення ліквідаційної процедури означає, що:

— господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції в разі можливості її продажу за винятком укладання та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження (підтримання) у належному стані, договорів оре-

нди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу в процедурі ліквідації тощо;

— строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

— у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань (зокрема зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)), крім витрат, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням ліквідаційної процедури;

— припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені), процентів та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута;

— відомості про фінансовий стан банкрута вже не є конфіденційними або не становлять комерційну таємницю;

— продаж майна банкрута допускається в порядку, визначеному КзПБ;

— скасовується арешт, накладений на майно боржника, визнаного банкрутом, чи інші обмеження щодо розпорядження майном такого боржника. Накладення нових арештів або інших обмежень щодо розпорядження майном банкрута не допускається.

Господарський суд своєю постановою про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури призначає *ліквідатора* банкрута — фізичну особу з числа арбітражних керуючих. Ліквідатор має такі повноваження, як: управління та розпорядження майном банкрута, проведення інвентаризації та оцінювання майна банкрута, головування в ліквідаційній комісії та формування ліквідаційної маси; ужиття заходів, спрямованих на пошук, виявлення та повернення майна банкрута, що знаходиться у третіх осіб, продаж майна банкрута для задоволення вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, ведення реєстру вимог кредиторів тощо.

Повноваження ліквідатора припиняються з моменту внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань запису про припинення юридичної особи-банкрута.

Ліквідаційна комісія банкрута складається з представників кредиторів, уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, фінансових органів і профспілки, та в певних випадках — представників спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади в справах нагляду за страховою діяльністю, Антимонопольного комітету України, органу, уповноваженого управляти державним майном, і представника органів місцевого самоврядування та призначається господарським судом.

Ліквідатор звітує перед комітетом кредиторів не рідше як один раз на місяць.

Ліквідатор формує ліквідаційну масу, яка складається з усіх видів майнових активів (майно та майнові права) банкрута, що належать йому на праві власності або господарського відання, крім тих, які визначені індивідуальними ознаками.

Продаж майна для задоволення вимог кредиторів, що сформувало ліквідаційну масу, здійснюється після проведення повної інвентаризації та оцінки на аукціоні, та не може передбачати розстрочку або відстрочку платежів за придбане майно. Продаж на аукціоні стосується всіх видів майна, *крім*:

1) товарів, які швидко псуються — можуть безпосередньо продаватися або продаватися на комісійних умовах через організацію роздрібною торгівлі, але за розумною ціною;

2) виробничих запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, ринкова вартість яких не перевищує 1000 грн — можуть безпосередньо продаватися або продаватися за розумною ціною;

3) цінних паперів і похідних фінансових активів — можуть продаватися через професійного учасника фондового ринку в порядку, визначеному законодавством України, згідно з договором, укладеним між ліквідатором і торговцем цінними паперами;

Єдині майнові комплекси можуть продаватися ліквідатором тільки повністю.

Отримані від реалізації майна банкрута кошти, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, крім вимог забезпечених кредиторів, погашення яких здійснюється за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення в *позачерговому порядку*.

Порядок задоволення вимог кредиторів містить шість черг:

1) у першу чергу задовольняються:

1.1) вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати перед працюючими та звільненими працівниками банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії та компенсації при службових відрядженнях, гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, які направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідної допомоги, належної працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин і нарахованих на ці суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, зокрема відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

1.2) вимоги кредиторів за договорами страхування;

1.3) витрати, пов'язані з провадженням в справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії, зокрема: витрати на оплату судового збору та витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їх коштів;

2) у другу чергу задовольняються вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації в ліквідаційній процедурі відповідних платежів, зокрема до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, установленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також вимоги громадян-

довірителів (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довірителів (вкладників);

3) у третю чергу задовольняються:

3.1) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

3.2) вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

4) у четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;

5) у п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

б) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.

Вимоги кожної наступної черги задовольняються лише після повного задоволення вимог попередньої черги та пропорційно сумі вимог, що належить кожному кредиторів однієї черги (у разі недостатності коштів для погашення вимог кредиторів у межах однієї черги).

За результатами всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до господарського суду звіт і ліквідаційний баланс.

Визначимо, які рішення може приймати господарський суд за результатами ліквідаційної процедури:

1) якщо після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна, виноситься ухвала про ліквідацію юридичної особи-банкрута;

2) якщо ліквідатор не виявив або не реалізував ці наявні майнові активи банкрута в повному обсязі — виноситься ухвала про призначення нового ліквідатора;

3) якщо майна банкрута вистачило для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі — приймається рішення про те, що юридична особа-банкрут не має боргів і може продовжувати свою підприємницьку діяльність.

Як зазначалося, розглянуті процедури застосовуються виключно до юридичних осіб. Розглянемо процедури, що можуть застосовуватися до неплатоспроможного боржника — фізичної особи.

Першою процедурою, яка застосовується господарським судом за наслідками підготовчого засідання одночасно з відкриттям провадження в праві про банкрутство, є процедура реструктуризації боргів боржника.

Відповідно до КзПБ **реструктуризація боргів боржника** — це така судова процедура у справі про неплатоспроможність (банкрутство) фізичної особи, яка застосовується з метою відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації боргів боржника. Вона вводиться ухвалою господарського суду про відкриття провадження у справі про банкрутство на підготовчому засіданні. Разом з процедурою реструктуризації боргів вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів і вчиняються дії з виявлення кредиторів і визначення їх вимог.

За результатами виявлення всіх вимог кредиторів господарським судом виноситься ухвала, в якій зазначається дата засідання господарського суду, на якому має бути розглянуто проект плану реструктуризації боргів, та яке повин-

но відбутись не пізніше трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання. Призначається також керуючий реструктуризацією з числа арбітражних керуючих. Участь арбітражного керуючого у судових процедурах боржника — фізичної особи є обов'язковою.

Задля розроблення плану реструктуризації проводяться збори кредиторів, які обирають голову та збираються не рідше як один раз на три місяці.

До компетенції зборів кредиторів належить: схвалення або відмова в схваленні (з подальшої ініціативою введення процедури погашення боргів боржника) плану реструктуризації боргів, звернення до господарського суду з клопотанням про закриття процедури реструктуризації боргів і введення процедури погашення боргів боржника, укладення мирової угоди та ін.

План реструктуризації боргів має на меті виправити становище боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань.

План реструктуризації боргів боржника обов'язково має містити:

- 1) виклад обставин, які призвели до неплатоспроможності боржника;
- 2) інформацію про визнані судом вимоги кредиторів, їх розмір і черговість їх задоволення;
- 3) інформацію про майновий стан боржника за результатами проведених заходів з виявлення та складання опису майна боржника (проведення інвентаризації);
- 4) інформацію про всі доходи боржника, зокрема ті, які боржник розраховує отримувати продовж процедури реструктуризації боргів;
- 5) розмір суми, яка буде щомісяця виділятися для погашення вимог кредиторів;
- 6) розмір суми, яка щомісяця залишатиметься боржникові на задоволення побутових потреб, яка не може бути меншою за один прожитковий мінімум на боржника та на кожную особу, яка перебуває на його утриманні;
- 7) графік задоволення вимог кредиторів, у якому зазначаються порядок і черговість задоволення вимог кредиторів.

Граничний строк **виконання плану** реструктуризації боргів боржника в справі про неплатоспроможність (банкрутство) за загальним правилом становить три роки. Якщо борги боржника стосуються кредитів, отриманих ним на придбання житла, граничний строк виконання плану реструктуризації боргів боржника — п'ять років. Як виняток за вмотивованим клопотанням боржника за умови погашення понад 80 відсотків вимог кредиторів господарський суд може подовжити строк виконання плану реструктуризації боргів боржника понад граничні строки.

Борги боржника зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування не підлягають реструктуризації, а податковий борг, який виник за три роки до винесення ухвали про відкриття провадження в справі про неплатоспроможність (банкрутство) боржника списується. Не підлягають реструктуризації чи прощенню (списанню) борги за кредитами, отриманими боржником на відпочинок, розваги, придбання предметів розкоші, а також борги, які виникли з участі боржника у азартних іграх, парі тощо.

План реструктуризації боргів розробляється керуючим реструктуризації разом з боржником, схвалюється зборами кредиторів і подається до господарського суду продовж трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання та винесення ухвали про відкриття провадження в справі про банкрутство та введення процедури реструктуризації боргів.

По закінченню строку реструктуризації боргів (за 15 днів до закінчення) або достроково боржник зобов'язаний надати суду та кредиторам, включеним до плану реструктуризації боргів, звіт про виконання плану реструктуризації боргів.

У процесі судового засідання господарський суд може:

- припинити або достроково припинити процедуру реструктуризації боргів боржника в зв'язку з виконанням або достроковим виконанням плану реструктуризації боргів;

- затвердити невиконання боржником плану реструктуризації боргів, визнати боржника банкрутом і відкрити процедуру погашення боргів боржника.

Погашення боргів боржника — судова процедура в справі про неплатоспроможність (банкрутство) фізичної особи, що застосовується з метою задоволення вимог кредиторів за рахунок реалізації майна банкрута, визнаного банкрутом у порядку, установленому КзПБ.

Господарський суд наділений повноваженнями приймати постанову про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника та призначення керуючого реалізацією в разі, якщо:

- наявна така вимога в заяві боржника або кредитора (за згодою боржника) про відкриття провадження в справі про банкрутство;

- у фізичної особи-боржника відсутні постійні доходи чи інші джерела виконання грошових зобов'язань.

Керуючий реалізацією проводить інвентаризацію майна боржника з метою формування ліквідаційної маси банкрута. До ліквідаційної маси включається все майно боржника, що перебуває в його власності, а також те, що буде отримано ним у власність після визнання його банкрутом і до завершення процедури погашення його боргів боржника.

До складу ліквідаційної маси не включається єдине соціальне житло та інше майно боржника, на яке згідно із законодавчими актами України не може бути звернено стягнення.

Суд за вмотивованим клопотанням чи власною ініціативою може виключити з ліквідаційної маси майно боржника, якщо воно є необхідним для задоволення нагальних потреб боржника та його сім'ї та майнові об'єкти, які є неліквідними чи дохід від реалізації яких істотно не вплине на задоволення вимог кредиторів, вартістю не більше п'яти мінімальних заробітних плат.

Загальна вартість майна боржника, яке виключається зі складу ліквідаційної маси, не може бути більшою ніж п'ятнадцять мінімальних заробітних плат.

Задоволення вимог кредиторів відбувається в порядку календарної черговості їх виникнення.

Позачергово відшкодовуються витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство фізичної особи (витрати на оплату судового збору, винагорода

й відшкодування витрат арбітражного керуючого, пов'язаних з виконанням ним своїх повноважень, оплата послуг спеціалістів для здійснення оцінювання майнових об'єктів, що підлягають продажу, а також для проведення аукціону).

Черги задоволення вимог кредиторів фізичної особи-боржника:

1) у першу чергу задовольняються вимоги осіб, перед якими боржник несе відповідальність за заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, вимоги щодо стягнення аліментів, а також задовольняються вимоги, що виникли із зобов'язань щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування;

2) у другу чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

3) у третю чергу проводяться розрахунки з іншими кредиторами.

4) у четверту чергу сплачуються неустойка (штраф, пеня), що внесені до реєстру вимог кредиторів.

Господарський суд виносить ухвалу про завершення процедури погашення боргів боржника та закриття провадження в справі про банкрутство та одночасно ухвалює рішення про звільнення фізичної особи-боржника від боргів.

Мирова угода укладається між кредиторами (з більш як п'ятдесяти відсотками вимог до боржника) у справі про банкрутство фізичної особи-боржника з метою закриття судового провадження в справі шляхом урегулювання заборгованості фізичної особи на основі взаємних поступок на будь-якій стадії розгляду справи про банкрутство після виявлення всіх кредиторів за обов'язкової згоди кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника.

Якщо господарський суд затверджує мирову угоду, то він одночасно виносить ухвалу про закриття провадження в справі.

Отже, господарське законодавство визначає сім основних процедур, що застосовуються до неплатоспроможного боржника та були нами розглянуті в цьому підрозділі. Три з них — це судові процедури, що застосовуються до боржника-юридичної особи, а саме: розпорядження майном боржника, санація боржника (відновлення платоспроможності) і ліквідація банкрута, і одна позасудова — досудова санація, та три процедури, що застосовуються до боржника-фізичної особи, а саме: реструктуризація боргів боржника, погашення боргів боржника та мирова угода.

7.3. Провадження в справах про банкрутство

Провадження в справах про банкрутство регламентується КзПБ, ГПК України, ГК та іншими законодавчими актами України.

Провадження в справах про банкрутство складається з послідовності дій учасників судового процесу, які визначені Кзпп. Їх можна поділити на такі **стадії**:

1) подання заяви про відкриття справи про банкрутство (ст. 34 КзПБ);

2) проведення підготовчого засідання господарського суду (ст. 35 КзПБ);

- 3) подання боржником відзиву на заяву про відкриття провадження в справі про банкрутство (ст. 36 КзПБ);
- 4) відкриття провадження в справі про банкрутство (ст. 39 КзПБ) з обов'язковим офіційним оприлюдненням повідомлення в мережі Інтернет на офіційному сайті судової влади;
- 5) прийняття рішення про забезпечення вимог кредиторів (ст. 40 КзПБ) і введення мораторію на задоволення вимог кредиторів (ст. 41 КзПБ);
- 6) введення процедури розпорядження майном боржника (ст. 44 КзПБ);
- 7) проведення підсумкового засідання суду, на якому приймається рішення про закриття провадження в справі або перехід до наступної судової процедури (санації, ліквідації);
- 8) виявлення кредиторів та осіб, які мають бажання взяти участь у санації боржника (ст. 45 КзПБ);
- 9) проведення попереднього засідання господарського суду, за результатами якого виноситься ухвала із зазначенням розміру боргів і переліку кредиторів, утворення комітету кредиторів і дати проведення зборів кредиторів (ст. 48 КзПБ);
- 10) винесення ухвали про санацію боржника, призначення керуючого санацією (ст. 50 КзПБ), відчуження та продаж у процедурі санації майна боржника (ст. 55, 56 КзПБ), звіт керуючого санацією (ст. 50 КзПБ);
- 11) визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури (ст. 58 КзПБ), яка включає визначення ліквідаційної маси та продаж майна банкрута (ст. 62, 63 КзПБ), черговість задоволення вимог кредиторів (ст. 64 КзПБ) і звіт ліквідатора (ст. 65 КзПБ).

Отже, провадження в справах про банкрутство (неплатоспроможність) складається з процедур установлення факту неплатоспроможності боржника та безспірності вимог кредитора (кредиторів), що ініціює провадження (коли справа порушується за заявою кредитора), виявлення всіх можливих кредиторів і санаторів, розпорядження майном боржника, санації (якщо можлива) або визнання боржника банкрутом.

Останнім етапом провадження є процедура задоволення вимог кредиторів за рахунок ліквідації майнових активів банкрута. Усі зазначені процедури становлять цілісне й практично відокремлене від позовного процесу провадження, метою якого є задоволення вимог кредиторів у разі неплатоспроможності боржника. Тобто процедура банкрутства має суттєві відмінності від позовного провадження.

По-перше, при провадженні в справах про банкрутство застосовується переважна більшість норм, що містяться у КзПБ, а не норми процесуального права, що містяться в ГПК України, які мають додатковий характер.

По-друге, склад учасників у справах про банкрутство (неплатоспроможність) відрізняється від складу учасників позовного провадження. На відміну від класичного складу учасників позовного провадження — позивач, відповідач, треті особи, у провадженні у справах про банкрутство поряд зі сторонами боржником і кредитором (комітетом кредиторів) можуть брати участь — арбітражний керуючий (розпорядник майна, ліквідатор, керуючий реструктуризацією боргів і

реалізацією майна), санатори, власник майна, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, орган місцевого самоврядування, трудовий колектив боржника.

По-третє, господарський суд при розгляді справ про банкрутство (неплатоспроможність) не вирішує спору по суті, а розглядає всі спори, зокрема, безспірність вимог кредиторів, які повинні вже бути розглянуті в позовному провадженні. У справах про банкрутство господарський суд від імені держави переважно здійснює контрольні функції за діяльністю учасників процедур банкрутства з метою забезпечення умов фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання та усунення всіх негативних наслідків, що можуть виникнути після ліквідації банкрута у разі банкрутства.

Головною метою в провадженні справи про банкрутство юридичних осіб є максимальне задоволення вимог кредиторів, які пред'явлені до боржника.

Специфічність процедури банкрутства викликає необхідність наведення, поряд з основними стадіями провадження в справах про банкрутство, загальної характеристики учасників такого провадження.

У КзПБ учасниками в справі про банкрутство (неплатоспроможність) визначаються: сторони, арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також інші учасники справи про банкрутство щодо прав або обов'язків яких існує спір.

Відповідно до ст. 20 ГПК України і ст. 8 КзПБ справи про банкрутство розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника. Місцезнаходження боржника — це фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи, або переважно знаходиться її керівництво та здійснення управління і обліку (ст. 93 ЦК України) і місце проживання боржника-фізичної особи чи фізичної особи-підприємця або інша адреса, за якою здійснюється зв'язок із зазначеним підприємцем.

Безпосередньо *сторонами* в справі про банкрутство є — конкурсні кредитори (представник комітету кредиторів), забезпечені кредитори та боржник (банкрут). Законодавством встановлено також можливість представляти інтереси засновників (учасників, акціонерів) боржника вповноваженій особі з правом дорадчого голосу.

Право на звернення до господарського суду із заявою про відкриття справи про банкрутство юридичної особи мають боржник або кредитор, а про відкриття справи про неплатоспроможність фізичної особи — лише фізична особа або її представник. Заява подається в письмовій формі з дотриманням вимог КзПБ і підписується керівником боржника чи кредитора, іншою особою, повноваження якої визначені законодавством або установчими документами.

Як вже зазначалось, законодавець розрізняє розмір грошових вимог, які є підставою для *відкриття справи про банкрутство* юридичних осіб і справ про неплатоспроможність фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Справа

про банкрутство юридичної особи відкривається господарським судом за заявою кредиторів у разі виникнення загрози неплатоспроможності, яка повинна бути підтверджена документально без визначення строків її тривалості. При цьому боржник зобов'язаний звернутися до господарського суду із заявою про відкриття справи про банкрутство, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами. Тобто виконання зобов'язань перед частиною кредиторів створить умови виникнення загрози неплатоспроможності суб'єкта господарювання.

Справа про неплатоспроможність фізичної особи відкривається господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше тридцяти мінімальних розмірів заробітної плати або боржник припинив погашати кредити чи здійснювати інші планові платежі в розмірі більш як 50 % місячних платежів за кожним із зобов'язань упродовж двох місяців.

Водночас законодавством передбачено можливість звернення до господарського суду не тільки кредиторів, а й **боржника**. Крім загальних умов відкриття провадження про банкрутство (неплатоспроможність) для боржника і кредитора, КЗПБ установлює обов'язок боржника звернутись до господарського суду із заявою в місячний строк у разі виникнення таких обставин: 1) задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності); 2) уповноважений орган боржника прийняв рішення про ліквідацію боржника та про звернення до господарського суду із заявою боржника про порушення справи про банкрутство; 3) при ліквідації боржника не у зв'язку з процедурою банкрутства, коли встановлено неможливість боржника задовольнити вимоги кредиторів у повному обсязі.

Звернення боржника до господарського суду із заявою про **відкриття справи про банкрутство (неплатоспроможність)** зумовлено поданням документів, а саме: доказів загрози неплатоспроможності; установчих документів боржника-юридичної особи; бухгалтерського балансу боржника на останній звітний період; переліку майна боржника із зазначенням його місцезнаходження, балансової та загальної вартості майна; переліку; вартості та місцезнаходження майна, що перебуває в заставі або є обтяженим в інший спосіб; переліку кредиторів боржника, вимоги яких визнаються боржником, із зазначенням загальної суми грошових вимог усіх кредиторів; переліку осіб, які мають невиконані зобов'язання перед боржником, із зазначенням вартості таких зобов'язань, терміну виконання та підстав виникнення; відомостей про всі рахунки боржника, відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, їх реквізити; протоколу загальних зборів працівників боржника; інших документів, які підтверджують банкрутство боржника.

Заява **кредитора** до господарського суду про відкриття провадження в справі про банкрутство повинна містити відомості, зокрема: найменування господарського суду, до якого подається заява; ім'я або найменування, місцезнаходжен-

ня або місце проживання боржника, ідентифікаційний код юридичної особи та реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності); виклад обставин, що є підставою для звернення до суду; докази обґрунтованості вимог кредитора; перелік (опис) документів, що додаються до заяви.

Крім зазначених відомостей, до заяви кредитора додаються й інші необхідні документи, а саме: докази сплати судового збору, крім винятків, визначених законодавством; докази авансування винагороди арбітражному керуючому в сумі трьох розмірів мінімальної заробітної плати за три місяці виконання повноважень; докази надсилання боржнику копії заяви й доданих до неї документів; розмір вимог кредитора до боржника із зазначенням розміру неустойки (штрафу, пені), яка підлягає сплаті.

Заява кредитора може ґрунтуватися на об'єднаній заборгованості боржника щодо різних зобов'язань перед цим кредитором. Кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника та звернутися до суду з однією заявою. Така заява підписується всіма кредиторами, які об'єднали свої вимоги.

При проведенні процедур банкрутства інтереси всіх кредиторів представляють збори кредиторів, а також комітет кредиторів, створені відповідно до ст. 48 КзПБ. До компетенції комітету кредиторів (у складі не більше семи осіб) належить прийняття рішень про:

- 1) скликання зборів кредиторів;
- 2) вибори голови комітету;
- 3) звернення до господарського суду з вимогою про визнання правочинів (договорів) боржника недійсними на будь-якій стадії процедури банкрутства;
- 4) внесення пропозицій господарському суду щодо продовження або скорочення строку процедур розпорядження майном чи санації боржника;
- 5) звернення до господарського суду з клопотанням про відкриття процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, припинення повноважень арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, реструктуризацією, керуючого реалізацією, ліквідатора) і про призначення нового арбітражного керуючого, надання згоди на продаж майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) і погодження умов продажу майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) у процедурі санації відповідно до плану санації або в процедурі ліквідації банкрута;
- 6) інші питання, передбачені КзПБ.

Кількість голосів кредиторів, зокрема й орган доходів і зборів, інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів) на зборах кредиторів визначається пропорційно сумі їх вимог і кратна одній тисячі гривень. Правом вирішального голосу наділені конкурсні кредитори, які мають кількість голосів пропорційну сумі грошових вимог, визнані господарським судом у попередньому засіданні та внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів.

Збори кредиторів проводяться за місцезнаходженням боржника.

Необхідно розуміти, що між кредиторами об'єктивно існують протиріччя у вигляді конфлікту інтересів. Якщо в позовному провадженні можуть задоволь-

нятись вимоги всіх кредиторів, то в процедурі банкрутства тільки вимоги більшості. Окремий кредитор не має права вимагати від боржника задоволення своїх вимог безпосередньо. Усі питання та дії від імені кредиторів здійснюють збори кредиторів або комітет кредиторів. Після створення комітету кредиторів господарський суд здійснює процедуру банкрутства на підставі клопотань цього представницького органу. Певним чином господарський суд навіть обмежений у своїх діях рішеннями комітету кредиторів.

Поряд з комітетом кредиторів важливу роль у провадженні справ про банкрутство (неплатоспроможність) відіграє арбітражний керуючий. Відповідно до ст. 1 КзПБ **арбітражний керуючий** — суб'єкт незалежної професійної діяльності, фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про неї внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України (далі — ЄРАК). До осіб, які можуть виконувати обов'язки арбітражних керуючих, висуваються такі **вимоги**: громадянство України; вища юридична або економічна освіта; загальний стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року після отримання повної вищої освіти на керівних посадах; відповідне навчання та стажування впродовж шести місяців; володіння державною мовою; складення кваліфікаційного іспиту.

Арбітражний керуючий визначається господарським судом шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа арбітражних керуючих, внесених до ЄРАК за принципом випадкового вибору та який не повинен бути зацікавленою особою щодо боржника та кредиторів. Діє на підставі ухвали господарського суду, має посвідчення та печатку. Може мати помічника, який працює за трудовим договором (контрактом).

Заборонено бути арбітражним керуючим особі, яка визнана судом обмеженою у цивільній дієздатності або недієздатною, має не зняту або не погашену судимість або заборону обіймати керівні посади та не здатна виконувати обов'язки арбітражного керуючого за станом здоров'я.

Діяльність арбітражного керуючого може мати визначальне значення для боржника, оскільки саме через арбітражного керуючого здійснюється реалізація відносин між боржником, кредиторами, господарським судом та іншими учасниками справи. На всіх стадіях провадження в справі про банкрутство (неплатоспроможність) арбітражний керуючий відповідно до судової процедури, яка застосовується до боржника, може мати статус розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора або керуючого реструктуризацією боргів боржника, керуючим реалізацією майна боржника. Відповідно **керуючий санацією** — це арбітражний керуючий або керівник боржника, призначений господарським судом для здійснення процедури санації боржника, **розпорядник майна** — для здійснення процедури розпорядження майном. **Керуючий реструктуризацією** — арбітражний керуючий, призначений господарським судом у справі про неплатоспроможність фізичної особи для здійснення реструктуризації боргів боржника, а **керуючий реалізацією** — для здійснення реалізації майна банкрута та задоволення вимог кредиторів. **Ліквідатор** призначається господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури.

Відповідно до ст. 106 чинного ще Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та Порядку контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 27.06.2013 р. № 1284/5 встановлюють:

- процедуру організації та проведення перевірок діяльності арбітражних керуючих;
- повноваження осіб, які здійснюють перевірки;
- права й обов'язки арбітражних керуючих;
- порядок оформлення результатів перевірки;
- порядок підготовки за результатами перевірки подання на Дисциплінарну комісію арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) про застосування до арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення.

Контроль за діяльністю арбітражних керуючих здійснюється на предмет додержання ними вимог Конституції України, процесуального та іншого законодавства з питань банкрутства та законодавства про оплату праці.

За порушення норм законодавства та правил професійної етики на арбітражних керуючих накладається дисциплінарна відповідальність у вигляді дисциплінарних стягнень: 1) попередження; 2) догана; 3) тимчасове зупинення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого; 4) позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого.

Одним з наслідків здійснення процедури банкрутства є обмеження повноважень *власника* (керівника органу, уповноваженого управляти майном) щодо управління й розпорядження майном.

У процедурі розпорядження майном боржника господарський суд має право відсторонити керівника боржника від посади та покласти виконання його обов'язків на розпорядника майна. Так само з дня винесення ухвали про санацію керівник боржника відсторонюється від посади, також припиняються повноваження органів управління боржника — юридичної особи й передаються керуючому санацією, а також бухгалтерська та інша документація боржника, його печатки, штампи, матеріальні цінності.

Таким чином, власник майна боржника з одного боку є учасником провадження в справі про банкрутство, з іншого, має доволі обмежені повноваження порівняно з іншими учасниками.

Наведемо перелік основних можливостей власника майна (органу, уповноваженого управляти майном боржника в процесі провадження справи про банкрутство: 1) є учасником провадження в справі про банкрутство (ст. 1 КзПБ); 2) має право здійснювати досудову санацію (ст. 4 КзПБ); 3) зобов'язаний вживати своєчасних заходів для запобігання банкрутству підприємства-боржника (ст. 4 КзПБ); 4) має право приймати рішення про звернення боржника із заявою до суду про порушення провадження в справі про банкрутство (ст. 5 КзПБ); 5) має право відповідно до плану санації виконати зобов'язання боржника (ст. 5 КзПБ);

б) повноваження власника припиняються з дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, якщо цього не було зроблено раніше (ст. 59 КзПБ); 7) має право отримати копію ухвали господарського суду про ліквідацію боржника (ст. 65 КзПБ); 8) має право отримати майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (ст. 65 КзПБ) тощо. Державну політику щодо запобігання банкрутству, а також забезпечення умов реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом щодо державних підприємств і підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, суб'єктів підприємницької діяльності інших форм власності у випадках, передбачених законодавством, здійснює *Державний орган з питань банкрутства*, який діє на підставі положення, затвердженого в установленому порядку.

Повноваження державного органу з питань банкрутства покладені на Міністерство юстиції України (далі — Мін'юст). Відповідно до КзПБ і Положення про Мін'юст на міністерство покладено завдання у сфері банкрутства, зокрема:

— організація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих;

— установлення вимог для отримання свідоцтва на право провадити діяльність арбітражного керуючого та порядку здійснення контролю за діяльністю керуючих з дотримання вимог законодавства;

— формування Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України як сукупності відомостей про арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, які отримали в установленому законодавством порядку свідоцтво на право провадження діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), та інформації про їхню діяльність, яку Міністерство юстиції отримує в процесі реалізації своїх повноважень як державного органу з питань банкрутства та від арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

— установлення порядку подання арбітражним керуючим державному реєстратору відомостей про юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, щодо яких відкрито провадження у справі про банкрутство;

— установлення порядку проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

— установлення та затвердження примірної форми плану санації, реструктуризації, типових документів щодо проведення процедур банкрутства, методичних рекомендацій;

— підготовка висновків на запити суду, прокуратури або іншого вповноваженого органу про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

— забезпечення формування й реалізацію державної політики щодо функціонування електронної торгової системи;

— інші передбачені законодавством повноваження.

Представник працівників боржника — особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менш як дві третини штатної чисельності працівників боржника, або рішенням первинної профспілкової організації боржника представляти їхні інтереси під час провадження в справі про банкрутство. Необхідно зауважити, що КзПБ не визначає конкретних повноважень представника працівників боржника. За загальним правилом, представник працівників боржника бере участь у зборах кредиторів і в роботі комітету кредиторів з правом дорадчого голосу. Це означає, що при вирішенні питань зміни умов праці, скорочення чисельності працюючих, погашення заборгованості із заробітної плати комітету кредиторів необхідно враховувати думку представника працівників боржника.

Серед учасників провадження в справах про банкрутство КзПБ визначає **заінтересованих осіб**, які мають інтерес у розгляді справи. Такими особами щодо боржника можуть бути: 1) юридичні особи: створені за участю боржника; які здійснюють контроль над боржником; контроль над якими здійснює боржник; з якими боржник перебуває під контролем третьої особи; 2) фізичні особи, контроль над якими здійснює боржник; власники (учасники, акціонери) боржника, керівник боржника, особи, які входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, зокрема звільнені з роботи за три роки до відкриття провадження в справі про банкрутство. Також особи, які перебувають у родинних стосунках із зазначеними особами та фізичною особою-боржником, а саме: подружжя та їхні діти, батьки, брати, сестри, онуки, а також інші особи, щодо яких наявні обґрунтовані підстави вважати їх заінтересованими. Для цілей КзПБ заінтересованими особами щодо арбітражного керуючого чи кредиторів визнаються особи в такому ж переліку, як і заінтересовані особи стосовно боржника.

Інвестори — фізичні особи та (або) юридичні особи, які бажають взяти участь у санації боржника. Відповідно до КзПБ інвестори мають право: здійснювати досудову санацію; брати участь у санації боржника, вносити пропозиції до плану санації; брати на себе борг боржника або його частину; набувати прав власності на майно боржника відповідно до законодавства та плану санації; у разі звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі реалізації плану санації, виплачувати їм вихідну допомогу.

Резюме за змістом розділу 7

Таким чином, ґрунтуючись на положеннях чинного господарського та процесуального законодавства України, у цьому розділі розглянуті поняття та ознаки неплатоспроможності та банкрутства суб'єктів господарювання — юридичних та фізичних осіб-підприємців, процедури, що засто-

совуються до неплатоспроможного боржника та порядок здійснення провадження в справах про банкрутство (неплатоспроможність), правові наслідки визнання суб'єкта господарювання банкрутом.

Підсумовуючи розділ, слід зазначити, що сучасними тенденціями розвитку законодавства про банкрутство є спрощення процедур банкрутства, які спрямовані переважно на фінансове оздоровлення боржника, ніж на його ліквідацію та гуманізація відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності.

Слід запам'ятати, що поняття «неспроможність», «неплатоспроможність» і «банкрутство» співвідносяться як загальне та особливе. І розуміти, що за неспроможності суб'єкт підприємництва нездатний виконати свої грошові зобов'язання через недостатність майна, за неплатоспроможності — боржник може виконати свої зобов'язання через процедури відновлення платоспроможності, а за банкрутства — повинен задовольнити вимоги кредиторів через ліквідаційну процедуру.

Зауважимо, що банкрутство (неплатоспроможність) суб'єкта господарювання виникає з підстав, передбачених КзПБ, а саме: підставою для звернення із заявою про відкриття справи про банкрутство юридичної особи — боржника та кредитора є виникнення загрози неплатоспроможності, у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами, без встановлення строків тривалості такої заборгованості.

Справа ж про неплатоспроможність боржника-фізичної особи відкривається господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до неї сукупно становлять не менше ста (100) мінімальних розмірів заробітної плати, а до боржника фізичної особи-підприємця — не менше трьохсот (300) мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником упродовж двох місяців після строку їх виконання.

Слід підкреслити, що господарське законодавство визначає позасудові та судові процедури банкрутства (неплатоспроможності), що застосовуються до неплатоспроможного боржника. Відповідно судовими процедурами, що застосовуються до боржника-юридичної особи є: розпорядження майном боржника; санація боржника (відновлення платоспроможності); ліквідація банкрута. А також одна позасудова — досудова санація. Процедури, що застосовуються до боржника-фізичної особи є: реструктуризація боргів боржника, погашення боргів боржника та мирова угода.

Провадження у справах про банкрутство складається з процедур установлення факту неплатоспроможності боржника та безспірності вимог кредитора (кредиторів), що ініціює провадження (у разі, коли справа порушується за заявою кредитора), виявлення всіх можливих кредиторів і санаторів, розпорядження майном боржника, санації (якщо можлива) або визнання боржника банкрутом. Останнім етапом провадження є процедура задоволення вимог кредиторів (погашення боргів боржника) за рахунок

ліквідації майнових активів банкрута. Усі зазначені процедури становлять цілісне й практично відокремлене від позовного процесу провадження, метою якого є задоволення вимог кредиторів у разі неплатоспроможності боржника.

Терміни та поняття до розділу 7

Арбітражний керуючий — фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформацію про яку, внесено до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Банкрутство — визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації або реструктуризації й погасити грошові вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Боржник — юридична особа або фізична особа, зокрема фізична особа-підприємець, неспроможна виконати свої грошові зобов'язання, строк яких настав.

Грошове зобов'язання — зобов'язання боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань відносять також зобов'язання: щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; що виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені в грошових одиницях.

Значні правочини — правочини щодо майна (робіт, послуг), ринкова вартість яких становить 10 і більше відсотків вартості активів боржника за даними останньої річної фінансової звітності на день вчинення правочину.

Кредитор — юридична або фізична особа, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника: 1) *забезпечені* — кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; 2) *конкурсні* — кредитори з вимогами до боржника, які виникли до відкриття провадження в справі про банкрутство й виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; 3) *поточні* — кредитори з вимогами до боржника, які виникли після відкриття провадження в справі про банкрутство.

Ліквідатор — арбітражний керуючий, призначений господарським судом для здійснення ліквідаційної процедури.

Неплатоспроможність — неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур відновлення платоспроможності.

Офіційне оприлюднення — оприлюднення відомостей справи про банкрутство на офіційному веб-порталі судової влади України.

Погашені вимоги кредиторів — задоволені вимоги кредиторів та зобов'язання, щодо яких досягнуто згоди про припинення, зокрема заміну або припинення зобов'язання в інший спосіб.

Погашення боргів боржника — судова процедура в справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою задоволення вимог кредиторів шляхом реалізації майна боржника, визнаного банкрутом у судовому порядку.

Представник працівників боржника — особа, уповноважена загальними зборами (конференцією), на яких присутні не менш як дві третини штатної чисельності працівників боржника, або відповідним рішенням первинної профспілкової організації боржника представляти їхні інтереси під час провадження в справі про банкрутство з правом дорадчого голосу.

Реструктуризація боргів боржника — судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується з метою відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації його боргів.

Спеціалізована сторінка веб-сайту — це сторінка офіційного веб-сайту державного органу з питань банкрутства в мережі Інтернет, за допомогою якої забезпечується доступ до передбаченої законодавством інформації про боржника.

Питання, тести для самоконтролю

1. За яких підстав суб'єкт господарювання може бути визнаний банкрутом?
2. Що таке «неплатоспроможність»?
3. Що таке «банкрутство»?
4. Якими нормативно-правовими актами визначається правовий статус арбітражного керуючого?
5. Які вимоги висуваються до особи, яка має бажання стати арбітражним керуючим?
6. Які види кредиторів визначено законодавством України у відносинах неспроможності?
7. Які особливості процедури реструктуризації боргів боржника?
8. Провадження в справах про банкрутство.
9. У чому полягають особливості порядку проведення санації в справах про банкрутство?
10. Які суб'єкти можуть брати участь у провадженні по справі про банкрутство?
11. Який порядок формування комітету кредиторів?
12. Які функції господарського суду в процедурі ліквідації банкрута?
13. Термін «банкрутство» застосовується в таких значеннях:
 - а) як підгалузь права;
 - б) як галузь господарського законодавства;
 - в) як галузь підприємницької діяльності;
 - г) як правовий інститут;
 - г) інше.

14. Уповноваженою особою, яка займається справою про банкрутство є:

- а) адвокат;
- б) арбітражний керуючий;
- в) юрист;
- г) президент спілки кредиторів;
- г) інше.

15. Банкрутство — це:

- а) кримінально-карне діяння, скоєне фінансово неспроможним боржником;
- б) цивільно-карне діяння, скоєне боржником-правопорушником;
- в) стан суб'єкта, що виражається в здатності задовольнити вимоги кредиторів
- г) тільки через ліквідаційну процедуру;
- г) фінансова неспроможність боржника;
- д) інше.

16. Яка з перелічених процедур не є судовою процедурою, що застосовується до боржника:

- а) реструктуризація боргів боржника;
- б) санація підприємства боржника;
- в) ліквідація підприємства боржника;
- г) реорганізація підприємства боржника;
- г) інше.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проведіть порівняльну характеристику правопорушень у сфері банкрутства. Визначте, які види юридичної відповідальності встановлюються за такі правопорушення. За критерії порівняння використайте правовий статус суб'єктів правопорушення, зміст правопорушення та нормативно-правові акти, які їх встановлюють. Результати оформите у вигляді порівняльної таблиці.
2. Проаналізуйте порядок продажу майна в провадженні справи про банкрутство та визначте правовий механізм задоволення вимог кредиторів у процедурі ліквідації як шлях відновлення платоспроможності боржника в процедурі санації.
3. Дайте характеристику правовому статусу комітету кредиторів у справах про банкрутство.

Приклади практичних завдань

1. Проаналізуйте черги задоволення вимог кредиторів, передбачені Цивільним кодексом України та Кодексом України з процедур банкрутства. Які з цих способів доцільно застосовувати для забезпечення виконання різних за змістом господарських зобов'язань? Відповідь обґрунтуйте.

2. Складіть план санації банкрута. Проаналізуйте поняття, порядок розроблення, затвердження та виконання плану санації. З'ясуйте хто може бути учасниками процедури санації? Яка роль інвестора як учасника процедури санації банкрута? Яка і мета та завдання процедури санації боржника? Які строки її проведення та підстави продовження цих строків? Які підстави припинення процедури санації?
3. Проаналізуйте порядок укладання мирової угоди. З'ясуйте, які зобов'язання вона встановлює. Визначте зміст, умови мирової угоди. Який порядок та строки її укладання? У якій формі укладається? Які підстави визнання мирової угоди недійсною? Які підстави її розірвання? Які наслідки невиконання мирової угоди?

Рекомендовані джерела для поглибленого вивчення матеріалу

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР зі змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII зі змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
6. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.
7. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
8. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014>.
9. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.

Навчальна література

1. Правове регулювання господарської діяльності: Навч. посібник / [В. В. Мачуський, Л. О. Кожура, Ю. В. Сагайдак та ін.]; за заг. ред. доц., к. ю. н. В. В. Мачуського. К.: КНЕУ, 2015. 152 с. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/wp-content/PRGD.pdf> (дата звернення: 04.02.2019).
2. Чайковська В. В. Господарське право: Підручник. К.: Фенікс, 2018. 368 с.
3. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. 6-те вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2013. 640 с.